

socijalisticke-republike-hrvatske/1407/zakoni.aspx>.

10. Ustav Republike Hrvatske 1990 / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1990_12_56_1092.html>.

11. Govor u prigodi proglašenja Ustava Republike Hrvatske. Zagreb, 22. prosinca 1990. / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.tudjman.hr/govori/proglasenje-ustava-republike-hrvatske/>>.

12. Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2010 / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2010/SLJH2010.pdf>. – s. 107.

13. Deklaracija o suverenosti i autonomiji srpskog naroda, usvojena na tzv. Srpskom saboru u Srbu 25. srpnja 1990. / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.hkz-kkv.ch/velika_srbija_mirnim_putem.php>.

14. ICTY. Case No. IT-03-72-S. Prosecutor v. Milan Babić. Sentencing Judgement / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.icty.org/x/cases/babic/tjug/en/bab-sj040629e.pdf>>. – p. 7.

15. ICTY. Case No. IT-95-11-T. Prosecutor v. Milan Martić. Judgement / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.icty.org/x/cases/martic/tjug/en/070612.pdf>>. – p. 44.

16. ICTY. Case No. IT-02-54-T. The Prosecutor of the Tribunal against Slobodan Milošević. Second Amended Indictment / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.icty.org/x/cases/slobodan_milosevic/ind/en/040727.pdf>. – p. 7-8.

17. Odluka o rospisu referenduma / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_05_21_646.html>.

18. Republička komisija za provedbu referenduma. Izvješće o provedenom referendumu / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.izbori.hr/arhiva/pdf/1991/1991_Rezultati_Referendum.pdf>.

19. Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske (25. lipnja 1991.) / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=15680>>.

20. Одлука о расписивању референдума за присаједињење САО Крајине Републици Србији, Црном Гором и другим који желе да очувају Југославију / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/2782010/bpictures/glasnik%20krajine%2001-2.jpg>>.

21. ICTY. Case No. IT-95-11-T. Prosecutor v. Milan Martić. Judgement / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.icty.org/x/cases/martic/tjug/en/070612.pdf>>. – p. 46.

22. Устав Републике Српске Крајине / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <<http://www.worldstatesmen.org/Krajina-const.pdf>>.

УДК 93/94(093)

ОУН У ДЖЕРЕЛАХ ОСОБОВОГО ПОХОДЖЕННЯ

Б.Ю. Теміров, М.О. Бистра

Анотація. Стаття присвячена аналізу інформативних можливостей джерел особового походження для вивчення діяльності ОУН. До уваги взято спогади як лідерів організації так і рядових її членів. Вони викладені на сторінках книг, брошур, в інтерв'ю. Обробка мемуарної літератури дозволяє глибше зануритися в проблему стратегії і тактики українських націоналістів враховуючи проникнення в сутність їх ідеології. При цьому звертається увага на необхідність обережного ставлення до даного джерела, з огляду на його суб'єктивність.

Ключові слова: Організація українських націоналістів, джерела особового походження, мемуари, «Архів Сеника».

ОУН – політична організація початку ХХ ст., яка викликає невпинний науковий інтерес з часу постановня незалежної України. Навряд чи інша політична сила з української історії може претендувати на такий же резонанс, контроверсійність, кількість створених про неї праць. Історія підняла на своїх хвилях українських націонал-радикалів насамперед тому, що вони першими на практиці намагалися втілювали ідеї побудови української держави на засадах національної та соціальної справедливості в реальному житті. Дмитро Донцов, Євген Коновалець та їхні наслідувачі належали до постатей, у яких зійшлися прагнення, зусилля, інтереси націоналістично налаштованого українства в умовах перебування українських земель у складі Польщі, фактичного обмеження можливостей української нації.

В історії вивчення ОУН у вітчизняній історіографії виділяються дві площини: діаспорна, представлена працями В. Косика, І. Лисяк-Рудницького, та українська, репрезентована

дослідженнями С.Кульчицького, В. Трофимовича, П. Мірчука, Г. Гордасевич, Г. Касьянова та інших вітчизняних істориків. Їхніми зусиллями відтворена подієва складова функціонування Організації. Натомість нині актуалізується проблема особистісного виміру, в опрацюванні якої важливими є джерела особового походження.

Метою даної розвідки є демонстрація інформативних можливостей джерел особового походження для вивчення діяльності ОУН.

Вивчення інформації щодо ОУН у такого роду джерелах дає можливість більш ретельно вивчити її діяльність, приділити увагу проблемним моментам, відійти від «традиційного поля» дослідження. Джерела особового походження мають свої закономірності відображення явищ, подій, процесів. Вони суб'єктивно віддзеркалюють історичний процес через думки, почуття, переживання індивідуумів, розкриваючи при цьому соціально-психологічний клімат, творчу, емоційну сфери.

Серед джерел особового походження неабиякою дискусією виділяється т.зв. «архів Сеника». Омелян Сеник був крайовим комендантом Української військової організації, членом Вищого Проводу ОУН у 1930 р. «Канцлер», як його називали в крайовому проводі ОУН, був тривалий час одногрупником С.Бандери у сільськогосподарській академії м. Подебради. «Архів Сеника» являє собою комплекс документів ОУН, що був використаний на Варшавському процесі 1935–1936 рр. над С.Бандерою та його співниками щодо вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Б. Перацького [1, 2].

На думку одного із діаспорних дослідників Зиновія Книша, вбивство Б. Перацького змусило поляків звернутися до своїх архівів, і саме тоді збагнувши, що вони не мають жодного документу, який можна представити в суді, виникла ідея фабрикації «архіву Сеника». Головною проблемою при фабрикуванні документів для польських спецслужб став стиль і тон паперів українських націоналістів, оскільки вони не мали жодного зразка протоколу засідань Проводу українських націоналістів (ПУН) чи конференцій. Аби потягнути час, необхідний для фабрикації документів, й була вигадана ідея з кодом, який, як було заявлено на суді, знайшли разом з архівом. Для достовірності «архів Сеника» розбавили декількома справжніми документами [1, 44]. При цьому З. Книш посилається на мовчання польської влади вже після закінчення процесів у Варшаві та Львові. Оскільки справу так і не було порушено, то за його логікою, виходить, що польська влада боялась допустити, щоб питання автентичності документів з «архіву Сеника» публічно розглядалася на суді.

Найпереконливішим аргументом на користь версії про сфальсифікованість архіву, на думку З. Книша, є факт його зникнення. Після війни польською стороною було озвучено як мінімум дві версії, куди міг подітися «архів Сеника». Згідно першої він потрапив до рук спецслужб СРСР. Сам автор вважав, цю версію непереконливою, оскільки «совети» обов'язково б використали цей козир у повоєнному протистоянні з українськими націоналістами. Відповідно до другої версії «архів Сеника» був спалений разом з архівом МВС Польщі ще в 1939 р., аби документи не потрапили до рук німців [1, 88].

П. Мірчук, розглядаючи питання «архіву Сеника», зосереджує увагу, здебільшого, на значенні документів для розслідування замаху на міністра Б. Перацького. Про зміст і походження архіву дослідник подає лише короткі загальні відомості, а саме, що т. зв. «архів Сеника» складався зі звітів, протоколів та інших матеріалів ПУН, які зберігалися в Празі під опікою О. Сеника та Я. Барановського, обсягом близько 2 тис.одиниць. Критично поставившись до скептиків щодо самого існування архіву, автор порушує такі питання: 1) якщо арешт О. Сеника відбувся 1933 р., то незрозуміло, звідки в архіві взялися матеріали, датовані осінню – зимою 1933 та початком 1934 рр.; 2) чи можна говорити про «другоступеневу вартість» матеріалів, оскільки в цьому комплексі документів були джерела першорядної ваги, а саме: про склад керівних органів ОУН, список усіх експозитур ОУН за кордоном, фінансові документи ПУНу, кореспонденція, звіти Крайової ексекютиви ОУН; 3) оскільки з документів «архіву Сеника» було зроблено лише фотокопії, то 418 оригіналів, що належали до цієї збірки, не походили з цього архіву [3, 110]. Водночас П. Мірчук у

«Нарисах історії ОУН» стверджує, що О. Сенік доручив своєму заступнику віднести цей архів до польської прокуратури. Як повідомляє автор, той прагнув ув'язнення свого колишнього однокурсника задля того, щоб самому очолити крайовий провід ОУН. Після суду, за словами автора версії, польська поліція знищила архів, аби С.Бандера не дізнався про зраду О. Сеніка та не ліквідував польського агента [4, 33]. Наступним фактом на користь справжності архіву є незаперечення обвинуваченими Бандерою та Шухевичем їхніх відбитків на пістолеті «Вальтер», котрий був використаний для вбивства Б. Перацького. Інформацію про марку пістолета було взято з «архіву Сеніка» [4, 26].

Одним із найважливіших є питання про походження окремих документів. Факт обшуку та конфіскації певної кількості матеріалів в О. Сеніка – безсумнівний. Однак важливо було би встановити, які саме з документів, що фігурували на судовому розгляді, дійсно походили з цього джерела, а які було конфісковано в інших діячів ОУН. Існує думка З. Книша, що не всі матеріали цієї збірки мають спільне джерело і не всі вони були під опікою О. Сеніка. Цілком можливо, що частина документів походить з архівів діячів ОУН Німеччини та Данціга, а частина – зі збірки матеріалів, що потрапила до рук польських властей з інших джерел. У цьому випадку варто було б визнати слушність твердження З. Книша про те, що термін «архів Сеніка» є хибним, оскільки це не був його особистий архів і не всі документи зберігались у нього [1,68].

Загалом досить важко судити про автентичність документів з «архіву Сеніка» за їх відсутності. Це й пояснює брак аргументів щодо справжності архіву, внаслідок чого проблема залишається відкритою. Але незважаючи на дискусію його матеріали залучаються науковцями до дослідження.

Цікаві спогади про очільника українських націоналістів опублікував В.Олеськів – куратор лондонського Музею визвольної боротьби ім. Степана Бандери. Як він вказує, С.Бандера був невисокого зросту, «але у ньому відчувалася якась могутність». Говорив він упорядковано, простими і відшліфованими реченнями, ніби читав написаний завчасно текст. У Степана Андрійовича була дуже гарна й виразна українська мова. Він спілкувався без зайвих емоцій, дуже спокійно, логічно й оптимістично. Поводився з оточуючими природньо просто. Під час перерви у ході різного роду зібрань він підходив до кожного, сміявся і жартував. Взагалі був дуже товариською людиною. За враженнями В. Олеськіва, більшість соратників С.Бандеру «любили й поважали, але й боялися. Він міг бути суворим і справедливим. Не терпів шахрайства». При цьому його соратники наголошують на безальтернативній вірі С.Бандери, що скоріше чи пізніше Україна, «якщо стоятиме постійно на шляху боротьби за незалежність, здобуде її – переможе» [5].

Один з оунівців, які проголошували «Акт відновлення Української держави», О. Коваль тепло згадує про С.Бандеру: «Це була людина, яку неможливо було не послухати у якихось його проханнях – від нього йшла велика енергія. Але крім цього, він був дуже скромний та порядний» [6].

Відображення діяльності українських націоналістів знайшло у спогадах окремих осіб. В інтерв'ю під назвою «Правила життя Євгена Стахова» колишній член ОУН, який причетний до її діяльності в Донбасі, згадує, що певні ідеї знаходили поширення серед населення навіть на Сході. Він наголосив на тому, що «боролись за самостійну Україну, за демократичну Україну з соціальною справедливістю, рівністю, де би всі громадяни були рівні». Прикметно, що після перебування на Донбасі він критично ставився до гасла «Україна для українців» з огляду на етнічно строкатий склад тамошнього населення. Саме через прагнення перетворитися на загальноукраїнську організацію помірковане крило ОУН заперечувало «бандерівський тоталітаризм» [7]. Є. Стахів вважав, що бандерівському націоналізму немає місця в українській ідеології, а тому цю ідеологію треба було змінити. С.Бандера, як сказав Є. Стахів, хотів повертати назад до тоталітаризму, що протирічило потребам українського народу. За його словами, ОУН прагнула побудувати національну диктатуру і цим самим підкорити українській державі українську націю. Є. Стахів відзначив: «Бандера хотів повертати назад до тоталітаризму, що було погано для українського народу. Отже той, хто хоче зводити пам'ятник Бандері, той бажає повертатись до тоталітаризму. Бандері, який не знав, що тут

робиться - пам'ятники, а тим, хто тут воював, що? Шухевичу мають бути пам'ятники, а не Бандері! То є кривда для тих, хто воював та гинув, бо вони гинули не за Бандеру, а за Україну». Таким чином, Є. Стахів був одним із тих, хто не розділяв генеральну лінію ОУН і по прошестю багатьох років [7].

Отже, джерела особового походження сприяють заглибленню в особистісний вимір ОУН. Вони містять інформацію, яка відбиває внутрішнє сприйняття одне одного членами Організації. Такі документи демонструють наявність розбіжностей щодо методів діяльності, але не стосовно стратегічної мети. Водночас ці джерела вирізняються високим рівнем суб'єктивності, через що їх необхідно долучати до загального джерельного комплексу.

Анотація. Стаття посвячена аналізу інформативних можливостей джерел особистого походження для вивчення діяльності ОУН. Прийнято увагу звернути на спогади лідерів організації та рядових її членів. Вони наведені на сторінках книг, брошур, в інтерв'ю. Робота з мемуарною літературою дозволяє глибше зануритися в проблему стратегії та тактики українських націоналістів, враховуючи проникливість в суть їхньої ідеології. При цьому звертається увага на необхідність обережного ставлення до даного джерела, враховуючи його суб'єктивність.

Ключевые слова: Організація українських націоналістів, джерела особистого походження, мемуари, «Архів Сенюка».

Anotation. The article analyzes the opportunities informative memoir sources for the study of UNO. Taking into account the memories of both leaders and rank and file members. They set out on the pages of books, brochures, in an interview. Working memoir literature allows to dive deeper into the problem of strategy and tactics of the Ukrainian nationalists because of the penetration of the essence of their ideology. At the same time drawn attention to the need for a cautious attitude to the source because of its subjectivity.

Keywords: Organization of Ukrainian Nationalists, sources of personal origin, memoirs, "Senyk archive".

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Книш З. Архів Сенюка: історико-критична студія / З. Книш. – Торонто: Новий шлях, 1992. – 154с.
2. В'ятрович В.М. Бандера: старі та нові міфи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mynule.com/articles/chotiri-mifi-pro-stepana-banderu>
3. Сциборський М. Націократія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unknownwar.info/-_1053/
4. Книш З. Розбрат: Спогади й матеріали до розколу ОУН у 1940–1941 роках / З. Книш. – Торонто: Срібна сурма, 1960. – 74 с.
5. Бандерівські спогади. Провідник ОУН на конспіративних квартирах і в побуті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/7265/Banderivski_sporady_Providnyk_OUN_na_konspiratyvnyh_kvartyrah
6. Галушак М. Один з провідників ОУН Омелян Коваль: «Ця молодь відродить Україну» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/02/10/141368/>
7. Правила життя Євгена Стахова [Електр.ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/09/15/94193/>

УДК 130.3

САЛЬВАДОР ДАЛІ ЯК САМОБУТНІЙ ТРАНСЛЯТОР ІДЕЙ НІЦШЕАНСТВА

Є.С.Чеботарьова, В.В.Білецький

Анотація. У статті автор викладає результати філософського дослідження літературного твору великого іспанського художника-сюрреаліста Сальвадора Далі „Щоденник одного генія” у контексті трансляції митцем світоглядних позицій, які витікають з „філософії життя” Фрідріха Ніцше. Застосовуються методи компарації, кількісного (квантифікаційного) аналізу документа, узагальнення, естраполяції.

Аналіз названого твору ілюструє, що Сальвадор Далі, як ніцшеанець, дійсно розробляє в уяві і практиці власний унікальний Універсум, населений однією-єдиною „даліанською” досконалою істотою – аналогом „надлюдини” Ніцше.